

ՆԱՄՈԿ ԿՈՐ ԱՅ ԵԿ ԻՑԵ ԳԵՂԵՐԻԿ ՊԵՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԻԹԻՒՆ
ՀՅ. ՕՐ ԱՇ Ֆ Ա Վ Ա Լ Ա Զ ՕՐ Ա Գ Ի Բ
Հալաթիս, Նորատունկեամ-խան

در علیه ده غلطده نورادونکیان خاننده آردولک
غزنه سی اداره سنه

Direction du journal AREVELK
*Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE*

Ո Ր Ա Գ Ի Ռ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԱՆ ՚՚ ԱԶԳԱՅԻՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1889

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՒ

«Միշտ ներկալէն կը դանդատին —
անցելոյն կուտան դովեստ», ըսեր
բանաստեղծին մէկը ծերերուն հա-
ր, Անոնց կա՞րգը պիտի դասուինք
ք գանդատինք թատրոնի մասին
ը հասարակութեան օտարասէր հա-
մասերէն, և երբ յիշեցնենք անցեալ
ջան մը որ աւելի պատուաբեր է այս
ատսամբ, Բայց անկա՞րելի է չընել
լովիսի բաղդատութիւն մը անցելոյն
ներկային միջեւ, երբ մեր սիւնա-
սց մէջ քանի մը շաբաթէ հետէ յեղ-
զուած կը տեսնենք կարգ մը նշա-
կալից անուններ ու թուականներ,
ըրթագիւղի թատրոն, Արեւելեան
ատրոն, Նառոմի թատրոն, և այն:
նչ ճոխ յիշատակներ Խրիմու պա-
տրազմէն մինչեւ Ֆրանքեւգերման
ստեղազմը տարածուող շրջանին ազ-
ոյին կեանքով ապրած չափահաս-
րուն համար: Հայ թատրոնն այն
ամանակ իրականութիւն մ'էր, և
նենէն պաղ և անտարբեր սիրտերն
գամ կը պարարէր ցայնվայր անծա-
թ հածոյքով մը: Ոյն վծիտ մթնո-
տին մէջ ո՛րչափ պայծառ էին տե-
րանք, ո՛րչափ ճարտար էին գերա-
նիք, և ո՛րչափ քաղցրալուր էր ա-
նց արտասանած լեզուն: Անոնց ար-
եստը ատակալին հեռի էր կատարե-
թենէ: Ներկայացեալ խաղերն ան-
ամ՝ հայ թատրերգակներու գործ
ուեստական խիստ քննադատու-
եան չէին դիմանար: Բայց ի՞նչ կար
սիրելի և ախորժելի կ'ընծայէր զա-
նքն, և աննշմարելի կը թողուր թե-
թիւնները: Թատրոնք այն ժամա-
կ լի էին հայ բազմութեամբք, և
ոյ գերասանական խումբն իւր փա-
ց դագաթնակէտին վրայ կը դըտ-
էր: Մայրաքաղաքիս Փրանսերէն
անդիկերէն թերթեր զարմանք կը
սէին Հայոց յառաջդիմութեան վը-
ոյ, և անոնցմէ մին, լուսահոդի-
ւէ ո՛Ռէն, այնքան կը չափազան-
ք որ կը գրէր թէ «Հայք երեք տար-
յ մէջ գրէթէ նոյնչափ յառաջ դա-
ն քաղաքակըթութեան շաղին մէջ
չափ ուրիշ քաղաքակիրթ աղգեր
ուուն տարւոյ մէջ»:

Կ'երեւի թէ այդ հսկայական քայ-
ուութենէն շուտով յոդնեցան մեր
զգային սրունքներ, և բաւական
ամանակէ ի վեր երկա՞ր հանգիստ
կ'առնունք: Պ. Մաղաքեան կու-
այ այն թմրութենէն ցնցել զմեզ,
իտքերն ու սիրտերը պատրաստելու
սմար բան մը պակաս չի թողուր:
Մերւ փորձ գերասան գիտէ թէ
թատերախասադր պատրաստութեանց

ներկայացմամբք՝ բեմին վրայ կը հանէ հայ դերասանութեան ամենէն անաղարտ փառքերէն մին, Աղամեանն որ հայ դերասանական խմբին լւագոյն օրերը մեզ կը յիշեցնէ, և հայերէն ներկայացմանց ճաշակը կ'արձարէ, Եւ մինչ Պ. Աղամեան ի Վերին Ղոսփոր կը հանգչի Բերայի և Խմբիրի ժմատերաբեմերուն վրայ տարած յաղթանակներէն, Պ. Մաղաքեան հայերէն սերկայացմանց համար դերասանական խումբ մը կազմելու հետամուտ կը լինի, և լրագրութեան միջոցաւ հասարակաց միտքը կը զբաղեցնէ իւր և իւրայնոց անցեալ փառքերով, Անկառելի է Համակրիլ այս ճգանց, Եւ անկարելի է չցաւիլ՝ տեսնելով թէ այս ճգունք դեռ չպսակեցան այն յաջողութեամբ որուն արժանի են. Անցեալ կիւրակի Պ. Մաղաքեանի խումբն հայերէն առաջին ներկայացումը տը-աւ, և ներկայացեալ խաղը՝ նշանակելի կարգադրութեամբ մը՝ եր նոյն այն խաղն որով հայ դերասանական սնդրանիկ խումբը՝ Խրիմու պատեղագիմն ժամանակներն՝ իւր անդրախիկ ներկայացումը տուաւ Օրթադիւղի թատրոնին մէջ, Բայց օթեակերէն ամբողջովին և թատերասրահին ևեծագոյն մասը թափուր էին, մինչ Հայեր նոյն օր՝ Բերայի մէկ ուրիշ կողմը՝ լցուցած էին ֆրանսական թատրոնը, Պ. Քլուտիուսի ֆրանսական խումբը ծափահարելով, և Յոյներ եցուցած էին Վէրտիի թատրոնն, ուր յոյն դերասանական խումբն յուսարէն կարգ մը ներկայացումներ կուտայ, ի՞նչ յետադիմութիւն 15—20 տարիէ հետէ, Բանով մը չարդարանար այս անտարբերութիւն հոյերէն ներկայացմանց մասին, Նիւթական վիճակի անձկութենէ չէ կառելի գանդատիլ, քանի որ ֆրանսական խմբին վճարելու համոր ըտական դրամ ունինք, Հայ խմբին սակութենէն ալ չէ կարելի գանդատիլ, քանի որ ֆրանսական թատրոնի բեմին վրայ ծափահարուած դերասանք ու դերասանուհիք Քոքէններ, Մունէ-Սլելիներ, Վորմսեր, Կոեր, Սառա Պէրնառտներ չեն միշտ, և վերջին ճեպընթաց կառախմբով չեն կած Թէաթր ֆրանսէէն, Քոմէտի ֆրանսէզէն, կամ ուրիշ Փարիզեան առաջնակարգ թատրոնէ, Բերայի և Ֆէնէրի Յոյներն ալ մեզ չափ ֆրանսարէն կը հասկնան, ժմատերական ճաշակն աւելի եւս զարդացած է առնոնց մէջ, Բայց պատուոյ ինդիր կը համարին պահել և քաջալիրել յոյն խումբ մը յունարէն ներկայացմանց համար, ազգասիրութեան և ազգային արժանապատուութեան դաս մը ուսալով մեզ նաեւ յայսմ մասին, որպէս ուրիշ շատ մը նկատմամբք,

Հայ դերասանական խումբը քաջաներութեան արժանի կը համարինք նախ այն պատճառաւ որ իւր ներկայացմունք հայերէն են, և հայ լեզուին թատերական մշակման կը նպաստեն, Թատրոնն ամենէն հզոր՝ դի ա-

կոկելու, մշակելու, զարդացնելու և
սրածելու, Հայ գերասամսական խորմ-
ն յաջողութեան կը փափաքինք նաև
ոչ նուազ կարեւոր պատճառաւ
Հայ գերասանք և գերասանուհիք
արներէն աւելի պարկեցաւ են ի
օրէք, Հայք արեւելիան ծանրաբա-
ժողովորդ են, և փրանսական
թթեւ բարքերն ու սովորոյթներն
էէ Հայոց մէջ մուծուին՝ սովորակա-
ն աւելի տգեղ կ'երեւին միշտ, զի
առ չեն համապատասխաներ մեր ժո-
ղոդեան լուրջ բնաւորութեան, կա-
սկարանութիւններ որք փրանսերէ-
մէջ ախորժելի կը թուին՝ անհամ
անիմաստ են հայերէնի մէջ, կարդ
շարժումներ ու ձեւեր որք ֆրան-
ցլոյն փարժուած աշքելուն բան մը
և ցուցներ՝ արեւելեան ամօթխա-
թեան պատկառելի բնագդումներ
վիրաւորեն ի մեզ, Հայք իրեւ ժողո-
րդ յիմարութիւններ կրնան գոր-
լ, բայց չէջչեւ չեն: Տարբերերով ա-
ւմուեան ժողովորդներէն ի մասին
աւորութեան՝ Հայք իրաւունք եւ
տք ունին իրենց ժողովրային բնա-
րութեան համապատասխանող թա-
րական խումբ մ'ունենալու: Թատ-
ի օգուտաներն յիշելով զեղծումները
գ կրնար մոռնալ, և այն զեղծ-
նց դէմ Հայ հասարակութիւնը
շշտպաններու ապահովագոյն միջոց կը
մարինք յաջողութիւնն հայ խմբի մը,
դանուի ընդ ուղղակի ազդեցու-
րամբ հայկական հասարակային կար-
աց, խումբ մը որ մերը լինի, մեր
ոչնչման և մեր բնաւորութեան հա-
կերպի: Հայ գերասանական խմբին
ջողութեան կը փափաքինք նաեւ
պատճառաւ որ եթէ այս ձեռ-
քիութիւն չյաջողի՝ Հայ գերասա-
թիւնը բոլորովին կը փճանայ, կ'ան-
ոի, և յապագային փափաքինք իսկ՝
ք գտներ ո՛չ գերասան ո՛չ գեռա-
ռուհի որ հայ թատրոնի և հայերէն
ոկայացմանց աւանդութեանց մէջ
սծ և զարդացած լինի: Կը բաղձայինք
այս պահուս ի կ. Պոլիս գանուող հայ
բասանք և գերասանուհիք միանա-
լ հզօր խումբ մը կազմէին, և Պ. Պ.
ակեան, Մազմաքեան և Աղամեան
որմէ անջատ չմնային: Բայց Պ. Մը-
կնան, իւր անժխտելի ճարտարու-
րամբ հանգերձ, յուսահատած է
յ հասարակութենէն եւ հայերէն
ոկայացումէ, և իւր խմբին հետ
քզինք բոլորանուէր տուած է թուրք
ատրոնին, արդիւնաւորապէս ներ-
յացնելով թուրքիրէն թատերախա-
ր, զորս փրանսերէն առաջնակարգ
ատրերգակներէ կը թարգմանէ մե-
ռ յաջողութեամբ, և թուրք պատ-
աւոր հասարակութեան առջեւ ո՛չ
աղ պատիւ կը բերէ հայ գերասա-
թեան: Պ. Մնակեան և իւր խումբ
ենց համար ասպարէզ մը գծած են,
ըմէ կարելի չէ օգտակարապէս եւտ
ցնել զիբենք:

ասիմար մը տուած կը լինինք մեր
ցմանց վրայ եթէ թոյլ տանք որ
ո եւս յուսահատին և քաջուին
ն։ Կայս. Կառավարութիւնը կը
ատրէ հայերէն ներկայացումներն ,
միայն պահարակելի օտարամո-
ւին այլ և բացարձակ յիմարու-
ն կը գործենք եթէ օգուտ չքա-
շայ թողառութենէ և հայ խմբի
ազնութենէն ,

* * *

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՎՈՐՃԱՐԱՆ

յս խումբ առաջիկայ կիւրակի
առ որ ներկայացում մը պիտի տայ
աստ Խասպիւղի Ներսիսեան վար-
ոնին , Պ. Ա. Ամենան պիտի մաս-
ի ներկայացման , և Զուհաճեան
առի պիտի նուագէ ։ Եւ աստ ան-
կի յիշենք որ եթէ կ. Պոլսոյ հայ-
որակութիւնն հոգ չտանի հայ դե-
նական խումբ մը պահելու՝ բա-
րձական նպատակներով ներկայա-
ւեր տալու գիւրութենէն ալ կը
ի մօտաւոր ապագայի մը մէջ ,
որի բան է եթէ նախընտրէ ոչ-
քէն ներկայացումները : Տարակոյ-
նք որ այս ներկայացում ո՛չ միայն
եստի այլ և դրամական հասոյթէ
և լիակատար յաջողութիւն պիտի
նայ . զի շատ համակրելի նպա-
տ մը կը կազմակերպուի Խասպիւղ
ալ թազ մ'է , բայց անցելոյն մէջ
ապէս և բարոյապէս այնչափ օգ-
որ եղած է Մայրաքաղաքիս բո-
ակ հասարակութեան , որ իւր
ան մէջ արտաքին ձեռնտուու-
ակնկալելու համար ուրիշ ամեն
է , ուրիշ ամեն գիւղէ աւելի ի-
ւնք ունի : Եւ այս իրաւունքն
ք չարաշար չէ գործածած : Հա-
ռիթիւն մ'ունի որոյ վրայ կը
գուրայ . օրէնեալ անուն մը կրող
ատառ թիւն մը , որ անցեւոյն մէջ
պիտ օրէնութիւն մ'եզած է բո-
ազգին : Բնթիւրոյն համկը-
անշու շա որ կ'ակնարկենք ներ-
ոն վարժարանն , որ ամիրայական
ավայրերու և յիշատակարաննե-
տերակաց կոյտին և Ա. Ստե-
ռոս եկեղեցւոյ հոյակապ շէնքին
միութեան միակ գիծն է մնաց-
ոնդ մէջ անցելոյն և ներկային
իւղի Հայք այսօր համեմատապէս
ի աղքատ հն քան Մայրաքաղա-
ուրիշ ո՛ւ և է գիւղի կամ թաղի
, և այս աղքատացեալ հասարա-
եան վարժարանը քիչ շատ բարե-
լընթացքի մէջ պահել շատ դըժ-
ինդիր մ'եղած է : Այս տարի
հոգաբարձութիւն մը կազմուե-
աշխատասէր երիտասարդներէ ,
գովելի եռանդ մը կը ցուցնեն ,
նախորդ մատակարարութենէն
եալ պալտսքեր կան , և կը գգ ան
ամեն բարեկարգութեան առաջին
ըջին միջոցը դրամն է . կը գգ ան թէ
սոսվոր ձեռնտուութեան մը կը
տին և այս նպատակաւ կը գիմեն
իւղի սահմաններէնդուրս Անկեալ
առունին նման որ իւր փայտն ժա-

մասամբ
լրատեւ
թեանց
ութն է
ուած է
դեռ կը
թոշակա
Ռոպէնս
կագիլն
նուր տե
թեանս
հետզհե
աղքատո
դիւնք է
զարդ աց
նակ յոր
միանդա
բութեա
դունուի
քեւ գեւ
մերժելի
չէ անչուշտ
մարդ երբ
հրաւէրին
հետ մէկաղ
օթեակի կամ թիկնաթոռի
մը ներայի հայկական-ֆրան-
թատրոնին մէջ տրուելիք հա-
ներիայացման մը համար, զոր
կիս ամենէն փայլուն ներկա-
ց մին հանդիսացնելու գիտմամբ
ողիք ծախք չեն խնայեր իրենց
մէծատունի սիրուն շաայլու-
ու պէրճութեամբ։ Եւ այս ա-
զրայ կուգայ հովանաւորել
ն վսեմ։ Արիկ է փէնափի բա-
ակ նախագահութիւնն, որ
իք և ամեն ժամանակ ան-
երաշխաւարութիւն մ'է թէ՛
կան և թէ բարոյական յաջո-
ռն։ Այդ փանափայլ անուն
որ հրապար մ'ունի այսօր,
որի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ
ութեան տարեդարձին առ-
ք փազ նոյն վեհաշուք տաճա-
կրօնական յատուկ հանդիսիւ-
ոնուի և փառաւորուի։ Մազ-
որ այդ անուն շատ տարիներ
ուտ գործոց ու ձեռնարկու-
հետ նորսացած մեայ, և միշտ
աւասր ինքպիւ յիշուի յօդուտ
և ի քաջալերութիւն հայ բա-
ց։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԿ. ԳՈՒՄ-ԳԱՎՈՒԻ
բաքազարիս մէջ աղքատու-
ուելնալուն ակներեւ նշաննե-
ալ մարդասիրական հաստա-
մաց եւս քան զեւս կարեւորու-
ն ստանալն է։ Թազալին Խոր-
սկաստք և նզդ։ Հիւանդանոցի
արութիւնը բաւական չեն ա-
կարօտութեանց գիմագրաւե-
իւտարի, Խասդիւղի և Գում-
կոզմերը մասնաւոր աղքա-
մ ընկերութիւնք կազմուած
ամեն տարի առաջուընէ աւելի
լոց օգնութիւն կը հասցնեն։
ափուի չորից միացեալ թաղից
էկեղեցւոյ թազ, Գում-գավուի
թազ, Ենի-գափու և Կէտիկ-
Աղքատասէր Ընկերութեան
խորհուրդը կոկիկ տեղեկագիր
ուցած է հիմնադրաց ժողովոյն,
տարակութեամնատուած է, ի գի-
ւն բաժանորդաց և համայն-
չոց։ Այս աեղեկագրէ կ'իմա-
թէ 1888 յունիս 11էն մինչեւ
1889 տարեկան շրջանին մէջ
թիւն գարմանած է 302 հի-
ր, որոց 133ն այլ և 169 կին
ա կարօտնոց երկուքն Յոյն եւ

կամ բոլորովին, 56ն երկա-
կամ անբուժելի հիւանդու-
լատճառաւ դադարեալ են,
դդ. Հիւանդանոց փսխադր-
, 29ը մեռած են, և 37ը
բարձանուին: Ընկերութեան
որ բժիշկն է Տոքթէօս Ռ.
, որոյ հակիրճ մի տեղե-
հրատարակուած է լնդ հա-
եկագլոցն հետ: «Ընկերու-
նամոց կարօտ հիւանդներն
է կ'աւելնան. ասի որքան
ժեստն բազմանալուն ար-
նոյնքան եւ սընկերութեանս
ան նշանակ է: Եղաւ ժամա-
մ 60է տւելի հիւանդներ
այն կը դարմանուէին Ընկե-
ռ ծախիւք:» Հիւանդք կ'ըն-
ընկերութեան խնամոցն ներ-
աւոր յանձնարարութեամբ
ից և թաղական խորհրդոց:
նդները լաւագոյն պայմա-
քարձաննելու համար, Ընկե-
ռ պէտք զդաց թաղային փոքր
աններ հաստատելու, ուր
ժուով հիւանդներ բժշկական
պահճիկ կանոնաց ճշգագոյն
թեամբ խնամուին: Բայց
ական արգի համեստ կա-
մէջ Ընկերութիւնն այդպիսի
թեամբ մը չի համարձակիր:
իք հետէ հաստատեալ է և
մեայ շրջանին մէջ 816 հի-
դարմանած է 40,365 զրուշի
նար ծախիւք: Ա. տարւոյն
դած է 6,505 զրշ, Բ. տար-
57, և Գ. տարւոյն 15,802
րութիւնն այժմունի 10,961
եստի դրամ, 2,745 զրշ ար-
իք դրամ և 824 զրուշի գոյք
իք: Վերջին տարեշրջանի
հասցիք են բաժանորդա-
6,400 զրշ, դանձանակ
ակ 3714, թատերական ներ-
5,258, զասազաս սուրբա-
ն 858 զրշ: Այն տարեշրջա-
որ ծախիքերն են բժշկաց վը-
986 զրշ, դեղեր 4718, հի-
նունդ 3520 և ածուխ 870
ան ծախք 354 զրշ: Գործա-
հաւաքչի և դիւանական
ամար 3,300 զրուշի գումար
ած է, որնոյն տարւոյն մէջ
23,000 զրուշի հասութից մէկ
դ մասն ըսել է:
նով սկսանք այս յօդուած,
ոնով պիտի վերջացնենք:
ուի չորից միայնեալ թաղից
էր Ընկերութիւնն եւս ի մօ-
ւրական ներկայացումմը պի-
քանի որ այնպիսի ներկա-
յ հասոյթն իւր տարեկան
մէկ քառորդ մասը կը կազ-
ընչերութիւն մը որուն տըր-
մի զրուշին գո՞նէ երեսուն
տակ կ'երթայ սփոփել աղ-
մադ մը իւր յետին կարօ-
և թշուառութեան մէջ:
որ Գոմգափուի, ենիդա-
կէտիկ Փաշալի բազմահայ
ուրդ ուրան այս Ընկերու-

КОСОВЩЕНИЯ ЗЕМЛЕЙ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՈՃԻՐ ՄԸ

—Մայրի'կ, Ծննդեան նուէրները դըր-
ուածք են։
Բայց լրեց՝ տեսնելով զամենքն ար-
տասուալից։

Տընիկ առաւ տարաւ զնա եւ պառկե .
ցուց : Անտրէ , մտատանչութեամբ , կը հար-

ցաքննէր վարժուհին :
—Ի՞նչ կայ, սիրելի Տընիզս, ինչո՞ւ
համար Հանրին տակաւին անկողինն է .
ինչո՞ւ համար մայրս թիկնաթոռին մէջ կը

ի զուր Տընիկ կը փորձէր բացատրութիւն մը գտնել։
Երբ, բաւական ժամանակ յետոյ, Ֆէր-

նանտ սթափեցաւ, ապչած մնաց Հանրիի
անկողնոյն մօտ :

—Մայրիկ, ինչո՞ւ համար Հանրին
չ'արթննար, ինչո՞ւ համար չիդար Ծննդ-
եան նուէրները փնտուելու :
—Այլեւս Հանրին չ'պիտի տեսնես,
զաւակս :
—Ինչո՞ւ համար :
—Որովհետեւ մեռած է :
—Ա՛չ :
Տղան չէր կրնար հասկնալ: Աչքերը մօ-
րը վրայ սեւեռած էր . եղրօրը մարմինը
կը գիտէր եւ կը կրկնէր իրեն համար նոր
եղող այս բառը .
—Մեռա՛ծ . Հանրի եղրայրս մեռա՞ծ է :
Յանկարծ մօրը խուցը մտաւ, հետեւո-
ղութեամբ Տընիզի որ այլ եւս չէր բաժ-
նուեր իրմէ : Ուղղակի Ծննդեան ծառին
քով գնաց ուստից կախուած կը մնային
նուէրները :
Ֆէրնանտ ըսած էր վարժուհւոյն :
—Թո՞ղ որ խաղայ . . . աւելի լաւ է որ
մոռնայ, զուարթ ըլլայ :
Անտրէ մի առ մի վար առած էր, հի-
ացման եւ ուրախութեան ճիշերով, բոլոր
խաղալիկները՝ ձիաւոր, թմբուկ, սուր,
հրացան, զինուոր, հրետանի, նուագա-
րան . նաեւ կանթեղներն ու փայլուն գըն-
տակները : Այս ամէնը տարածած էր գոր-
գին վրայ ուր կը խաղար :
Յանկարծ ոտքի ելաւ, խամաճիկներն
ու հրացանները բազկացը մէջ առած :
Միւս խուցը մտաւ, եւ մօրը քով երթա-
լով .
—Մայրիկ, ըսաւ, ասոնք Հանրիին
տուր . չեմ ուզեր որ նախանձի :

Համբուրեց զնաւ :
—Կ'ուզեմ Հանրին համբուրել, ըսաւ-
Մայրը զաւակը վեր առաւ, անկողնոյն
ո, եւ անոր շրթները մօտեցուց մեռ-
լին գլխուն, Անտրէ եղբայրը համբու-
րեց :
Եւ վերմակը վրան ծածկեց :
Ֆէրնանտ Տընիդի յանձնեց զաւակը :
—Հեռացուր պղտիկը թոյլ մի՛ տար
նորէն գայ : Իւր ամեն մէկ խօսքը սիր-
ու կը ճմէն :

Միջօրէէն յետոյ հասաւ տօքի՞օր Պուր-
ոյլ : Ի՞նչ կրնար ընել . մանկան մահն
ուստատեց . արկածի մը արդիւնք է, ը-
ու. քունքին ոսկը խորտակուած է, ա-
ռնց ցաւ զգալու մեռած էր Հանրի :
Երեկոյին, ցրուիչ մը դղեակ մտաւ և
ուագիր մը յանձնեց դռնապանին որ
իրուհւոյն տարաւ զայն :

Հեռագի՞ր մը . Վիլլատօնէն ըլլալու էր.
Նչ կըսէր արդեօք, իր գալո՞ւստը կը
սնուցանէր :

Ֆէրնանտ չէր համարձակեր բանաւ
յն, որովհետեւ այդ վերադարձն կը
խնար այժմ իրը աղէտէ մը : Ի՞նչ ի-
ստանցում տեղի պիտի ունենար դղեկին
ջ. ի՞նչ պիտի ըսէր ամուսնոյն : Ի՞նչ-
էս պիտի ծածկէր Խթման երեկոյին ահ-
երի տեսարանը : Ինչպէ՞ս պիտի հան-
ուրժէր անոր յուսահատութեանը, երր
եղճ մայրը իր զաւակաց մին պակասած
տնէր ընտանի յարկէն :

Հեռագիրը բացաւ դողալով :

Զէր խարուած :

«Վասն իսկեւուն ահտի ռամբ : Համբուր-

ս' զն իրիկուն . թաղումէն քանի մը
վերջը :

այլ փարուեցաւ Սէրտոնի գերեզմա-
ն մէջ, եղեինի մը տակ որ իւր մըշ-
ալար տերեւներով պիտի հովանաւո-
սյդուեց հանգչող հրեշտակը : Թանձր
ն մէջ փորուեցաւ այն , տւազուտ հո-
չչէլ , և Ֆէրնանտ ուզեց իւր զաւ-
ինչեւ վերջին բնակարանն հետեւիլ
ան փոքրիկ դադաղին :

ոքան հետի էր գերեզմանատունը և
տխուր գնացք՝ հոն հասնելու հա-

կեղեցին բազմութեամբ լցուած էր ,
կայից բոլոր գիւղացիք , բոլոր կա-
ռու մայրերը եկած էին : Շատեր կ'ար-
ւէին :

երեզմանատունէն կը լսուէր եկե-
ռյան զանգակին ոյր մահանուագ զօղան-
չ կը շարունակուէր անդադար :

յնպիսի երեւոյթ մը ունէր հէգ մայ-
որ կարծես օդին մէջ կ'ընկերուիցիր
անկան հոգւոյն որ գէպի ամպերը կը
ունէր :

իւնը սկսած էր վերստին տեղալ , այն .
որ շատ չ'անցած՝ նոր բացուած փո-
կիւսներուն պէս ճերմկցաւ : Հազիւ
ն մը թի հօգով կը զանազանուէր այն :
իլլատօնք գաւառին մէջ նորեկ ըլ-
լ , ընտանեկան գամբարան չ'ունէին
աւին : Կեանքն այնքան գեղածիծաղ
կարզուէր իրենց առջեւ , որ մոքեր-
անցուցած չէին թէ սուգ մը կրնան
նայ :

ին ու կոմուհւոյն ընտանեաց
անք Օրէան կը գանուիին, բայց
ա չը ու զած բաժնուիլ Հանրիէն։
մէջ զաւակն յաւիտենապէս կոր-
դիտի ըլլար իրեն համար, մինչ-
ողին գերեզմանատան մէջ անոր
որ երթար աղօթել ամեն օր։
Եւ իր միջեւ քիչ հեռաւորու-
թիտի գտնուէր։ Այնպէս կը թուէր
է Հանրի մօտէն լաւագոյն պիտի
ձայնը։
ումէն յետոյ դղեակ վերադարձաւ,
ողջ օրը կրակին քով մնաց, մոկու-
ահար։ Վիլլատօնին կ'ըսպսէր։
տի ըսէր նմա։ Ահ, որքան կ'ու-
ած ԲԻԼԱՆ։
ուր Անորէ մօրը շուրջը կը դաւ-
ոնդագատանօք, գգուանք և համ-
սակ մը նեզութիւն կը պատճա-
մա։ Այդ զաւկին կը վերագրէր իր
յանցանքը, եւ անոր կը վերա-
աեւ Հանրիի մահը։ Պահ մը այս
մ այնքան սաստիկ եղաւ, որ
ետ մկեց, գրեթէ բրտութեամբ։
Նմիջապէս յետոյ զղաց։
յանցանք ունէր այդ փոքրիկ ա-
ւանք իրաւ է թէ անոր տեսքը մշտըն-
ո պիտի յիշեցունէր իրեն՝ այդ եր-
թատաւոր օրերը։ Բայց ասոր համար
արկ էր զինքը պատասխանատո՞ւ-
պատահած աղէտին։ Նորէն քովը
Անորէ վերադարձաւ իսկոյն, քիչ
շոտ, աշքերն արտասուօք լցուած։
համբոյըներով ծածկեց զաւակը։
ոքեզի բան մը րիբօ, մայրիկ ին-

լացած չես , այնպէս չէ՞ : Գու-
կներովս շատ աղմուկ կը հանեմ
առողջ է . այն ատեն ցած կը
ձայնս չի լսես :

և անցաւ այսպէս :

օն ճշգած շըլլալով թէ ո՞ր կա-
լքժան պիտի հասնի , ֆէրնանտ
ըլլկած էր որ կայտանին մօտ
տի սպասէր մինչեւ կէս գիշեր :

վրայ հասաւ : Ո՞չ ոք կուգար :
առ կը սփոփուէր : Թէրեւս իւր-
մը օր պիտի յետածգէր իւր-
ը . այս մոտածմամբ՝ աւելի ա-
կ' առնուր : Կենացը միակ օրերը
յին անոնք . վասնզի , անգամ
ատօն վերադառնար , ինք այլ
ի ապրէր :

բաւական յառաջացած էր :
չէր պառկեր :

թճ , այնպէս թուեցաւ իրեն որ
ւնին վրայէն կառքի մը թաւա-
լսէր : Աւելի ուշադրութեամբ
: Զայնը կը մօտենար . կառք
բակը մտաւ , Վիլլատոնն ըլլա .
էրնանտ պատուհանը բացաւ ,
մնցու , տեսաւ իր ամուսինը՝
ըրու մէջ փաթթուած՝ որ վեր-
կն վրայ կը ցատքէր եւ դըր-
ոնէր , փութալով տեսնել իր կի-
զայն եւ ընտանի յարկին քաղցր
եան մէջ գտնուիլ վերստին :

լսեց որ իր սենեկին կը մօտե-
ի ելաւ յանկարծ . արիւնն այլ
ուսեր երակացը մէջ . գէմքը տո-
գէգունութիւն մը առած էր և
չորցեր էին :

